

İslam ve Sinema

“Sinemanın Fıkıh Dili”

Dr. İsmail Güllük, İstanbul, Siyer Yayınları, Aralık 2016, 344 s.

İslam ve sinema başlığını taşıyan bu eser, disiplinler arası bir çalışma olarak değerlendirilebilecek, sahasında ilk olma payesine sahiptir. Eser ve yazar için olumlu olabilecek bu durum, toplumun düşünüş ve yaşayışını derinden etkileme gücüne sahip bu sanata karşı ilgisizliği göstermesi açısından da İslam toplumlarının kusurunu ortaya koymaktadır. 2010 yılında “İslam Hukuku Açısından Sinema ve Problemleri” başlığıyla çalışılan bu doktora tezinin altı sene sonra okurla buluşması yayıncılık açısından önemli bir gecikmedir.

Toplumun yakından ilgilendiren ve ihtiyaç duyulan bir alanda ortaya koyulan eserin öncü bir çalışma olarak kabul edilmesi, ziyadelerinin takdirle noksanlarının da anlayışla değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle bahsedeceğimiz eksiklikler eseri değerinden azledici bir saldırı olarak değil, konu üzerinde çalışmak isteyenleri şevklendirici bir teklif olarak görülmelidir.

Eser üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm genel olarak sanatın fıkhi uygunluğu, ikinci bölümde sinemada kadın, temsil ve tasarruflar; üçüncü bölümde İslam hukuku açısından sinema sanatının temel ilke ve prensipleri tartışılmıştır. İçerikte gözümüze çarpan en önemli eksiklikler eserin disiplinler arası bir çalışma olmasına rağmen sadece fıkıh zaviyesinden meselelerin değerlendirilmeye çalışılmasıdır. Eserin kaynakçasına baktığımızda da bu dengesizlik göze çarpmaktadır. Oransal olarak yaklaşık dokuz fıkıh eserine karşılık bir sinema eserinin yer aldığı görülmektedir. Bu da iletişim ve din bilimleri arasında yer alan bu çalışmanın fıkha çok daha yakın konumlanmasıyla sonuçlanmaktadır. Eserin ön sözünde belirtilen “İslam toplumlarında sinema konusunda ufuk açma” niyetinin bu açıdan yeterince ifa edilmediğini ortaya koymaktadır.

Çalışmanın doktora tezi olması hasebiyle eserin bu durumu sadece yazara değil, tezin danışmanına da bağlanabilir. Anlayabildiğimiz kadarıyla İslam toplumlarının ve dolayısıyla da İslam akademiyasının sinema ile ilgilenmemesi, sinema gibi evrensel değere, ilgiye ve işleve sahip bir konunun sadece İslam alimlerinin bu konu hakkındaki görüşleriyle değerlendirilebileceği yanılışına sürüklenmiş gibi görünmektedir.

Sinemanın temel unsurlarından olan oyun, rol ve temsil hakkında olumsuz görüş beyan eden İslam alimlerinin gerekçelerine baktığımızda bilimsellikten çok gülünçlük olduğunu söyleyebiliriz. Temsile harcanan paraların israf olduğu gybet, yalan, hakaret içermesini sinemanın haram oluşuna gerekçe getirmenin konuyu anlamamaktan başka bir açıklaması olmadığını düşünmekteyiz. Karşı tarafın durumu böyleyken temsilin helal olduğunu izah için Merzem 19/17 “Mükemmel bir insan şeklinde görünürdü” ayetini delil vermek de aynı anlayışsızlığı göstermektedir. Kategorik olarak insandan ayrı, iradesiz bir varlık olan cibril’in durumunu insanın yapabileceği bir eylem için delil getirmek de benzer bir yanılışıya işaret etmektedir.

Eserde dünya sinemasının kült filmleri, ekol yönetmenlerden yeterince bahsedilmemiş olması eserin iki iddiasından biri olan fıkıhın icabının yerine getirildiği halde sinema açısından önemli noktalarda eksikliğini ortaya koymaktadır. Mesut uçakan, Mustafa akkad, Muhsin Ertuğrul isimlerinin zikri ise takdire şayandır.

İslami bir sinemanın imkanından bahsedildiği bu çalışmada, İslam’a göre yapılmadığı düşünülen sinema eserlerinde hangi unsurların İslam anlayışına zıt, hangilerinin uygun olduğunun irdelenmesi, eserde en çok işlenen kadın ve mahremiyet unsurlarının batı sinemalarında nasıl ve ne için kullanıldığının tahlil ve tespiti, eseri klasmanında üst sıralara taşıyabilirdi. Böyle bir imkân

tez sürecinde danışmanın ya da savunma esnasında jüri heyetinin konuya yabancılığının hışmına uğramış olabileceğini de değerlendirmemiz gerekir.

Çalışma, alanında ilk olması hasebiyle yazarın cesaretini göstermektedir. Daha önce fıkıh alanında benzer çalışmaların olmaması, ilahiyat camiasının sinema ve medya dünyasına mesafeli durmasının yazarın hareket alanını kısıtlayıcı bir unsur olduğunu düşünmekteyiz. Türk akademi camiasının henüz tezlerde resim görmeyi dahi hazmedemediği bir vakıa iken, böyle bir tezin ilahiyat alanından çıkması dahi yazar için başarı addedilebilir. İlahiyat tez kataloğunda sinema ile ilgili tezlerin genel olarak din psikolojisi ve din eğitimi alanında yoğunlaştığı dikkate alındığında fıkıh ve sinemayı bir araya getirmiş bu çalışmanın ardından henüz bir benzerinin doktora seviyesinde çalışılmaması kanaatimizi pekiştirmektedir.

Sinema ile ilgili ilahiyat alanında altı doktora tezi yapılmış bunlardan sadece ilgili çalışma fıkıh alanındadır. İnsanların düşünce, varlık, din, yaşam algılarını ve tavırlarını kökten değiştirebilen bu medya olgusuna İslam dünyasının bu kadar yabancı kalması Müslüman akademisyenlerin eksikliği olarak nitelenebilir. Çalışmadan anladığımız kadarıyla, Arap dünyasında sinema ile ilgili mantıklı ve tutarlı çalışmalar yapabilen eserler nadirattandır. İran bu alanda fikir ve eser olarak İslam dünyasının bayraktarlığını yapmaktadır. Türkiye’de Minyeli Abdullah, kelebekler sonsuza uçar gibi ses getiren yapımlardan sonra İslami hassasiyetleri merkeze alan ve bu değerleri olumlu sunan çalışmalar azalmıştır. Müslüman olduğu iddiasındaki zengin kişilerin toplumun menfaatlerini gözetererek medya ve kültüre yatırım yapmaması, zenginliği sadece arsa ve binadan ibaret gören medeniyet algısı bugün Müslümanları kültür dünyasında neredeyse bitim noktasına getirmiştir. Sinema, bu kısır döngüyü çözebilecek en tesirli enstrüman olduğu halde, akademisyenler, zenginler ve siyasi erk sahibi kişiler bu alana mesafeli durmaktadırlar. Halbuki, kültür yatırımını israf gören bir toplum, başka toplumların kültürel kölesi haline gelecek, sonra da egemen kültürün siyasi uzantısı olmaktan kurtulamayacaktır. Yakın zamana kadar silah ile köleleştirilen toplumlar bugün medya ile köleleştirilmekte, kültürel ve fikri bağımlılar haline getirilmekte son aşama olarak da kültür öğeleri ile ekonomik öğeler takas edilmektedir. İnsanlar zevkleri için zamanlarını, paralarını, değerlerini harcayabilmektedir.

Fıkıh alanından sinema ile ilgili eserlerin çoğalması bu açıdan stratejik önemi haizdir. Yazarın, böyle bir eseri kaleme alarak birçok maddi, manevi zorluğa göğüs gerdiğini tahmin edebilmekteyiz. Altı sene sonra hala bu alanda fıkıh alanından bir eser ortaya konulmamış olması, yazarı ve çalışmaya yalnızlığa

itmekte, Müslümanların hayata müdahil olma ihtimalini zayıflatmaktadır. Eserin ortaya koyduğu bazı hususlar göz önüne alındığında iddiasında başarılı olduğu ifade edilebilir. Bununla beraber ilahiyat camiasının dünyanın asli meselelerinden, gündeminden ve anlayışından uzak olduğu; çözüm getirmek bir tarafa henüz sorunun ne olduğunu tam manasıyla anlayabilecek bir seviyede dahi olmadığını göstermesi açısından ibret vericidir.

Ahmet BAYRAKTAR